

5. Беляева Л.И. Типы восприятия художественной литературы: психологический анализ // Литература и социология. – М.: Худож. лит., 1977. – 414с
6. Борович Б.О. Как читать книгу: О чтении, о книгах, о записи. - Х., 1924.- 128 с.
7. Воробьева О.П. Текстовые категории и фактор адресата: Монография. – К.:Вища шк.,1993. – 200с.
8. Даль В.И. Толковый словарь великорусского языка: В 4-х т. – М.: Терра, 1995. -Т. 4: Н – V. – 688с.
9. Иванушкін В. Проблема читачівства та її вивчення. – К.: УНІК, 1926. – 32с.
10. Ізер В. Імплиційний читач: зразки комунікацій у прозі від Бун'яна до Беккера. - 1972
11. Книга и чтение в жизни небольших городов / Гос. б-ка СССР им. В. И. Ленина. - М.: Книга, 1973.- 328с.
12. Книговедение. Энциклопедический словарь. - М.: Издательство «Советская Энциклопедия», 1982.- 661с.
13. Лесин В.М., Пулинець О.С. Короткий словник літературознавчих термінів. – Київ: Державне Учбово-педагогічне видавництво «Радянська школа», 1961. - 370с.
14. Літературознавчий словник-довідник/ Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К.: ВЦ „Академія”, 1997. – 725с.
15. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К.: ВЦ „Академія”, 2006. – 752с.
16. Мейжис И.А. Социально-психологические основы библиотечного обслуживания: Учеб. пособие. – Николаев, 1994. – 192с.
17. Ожегов С. И. Словарь русского языка: 70 000 слов/ Под ред. Н. Ю. Шведовой. – 23-е изд., испр. – М.: Рус.яз., 1990. – 917с.
18. Рубакін Н. А. Психологія читателя и книги. - М.: Книга, 1977. - 264с.
19. Сахаров В. Ф. Работа с читателями. - М.: Книга, 1981. - 296с.
20. Современная западная философия: Словарь/Сост.: Малахов В. С., Филатов В. П. – М.: Политиздат, 1991. – 414с.
21. Терминологический словарь по библиотечному делу и смежным отраслям знаний. – М., 1995. – 267с.
22. Умнов Б.Г. Теоретические и методологические проблемы типологизации чтения: Сб. науч. трудов.- Л., 1980. – Т.52.
23. Черних О. Читач як суб'єкт комунікації // Вісник Книжкової палати. - Київ, 2003. - №6. - 52с.
24. Чижевський Д. До психології читача та читання // Бібл. вісник.- 1996. - № 3. – С. 35-37.
25. Энциклопедический словарь. Издатели: Ф.А.Брокгауз, И.А.Ефронь.С.-Петербург. Типография Акц. Общ. Брокгауз – Ефронь, Прачешный пер.№6, 1903г. -Томъ XXXVIII. - 960с.

ОБРАЗНІСТЬ НІМЕЦЬКИХ СКЛАДНИХ АГРАРНИХ ТЕРМІНІВ

Шишліна О.П.

Стаття присвячена аналізу образності похідних основ складних іменників аграрної термінології німецької мови. Розглянуті словотворчі моделі, за якими утворюються образні складні терміни, проведена класифікація образності згідно мотивації та асоціативних ознак.

О.О. Потєбня називає два випадки поетичної образності: 1) образність у вузькому значенні (метафоричність), коли образ і значення належать до віддалених одне від іншого явищ; та 2) художню типовість (синеждоху) образу, коли образ стає початком цілого ряду подібних та однорідних образів [1,342].

До засобів передачі образності належать метафора, метонімія, порівняння, гіпербола та інші.

При метонімії існує певний, добре вивчений та описаний набір формул. При метафоричному переносі важко, а інколи неможливо визначити всі моделі, за якими утворюються метафори, оскільки метафора базується на асоціативних зв'язках. Як зазначає Н.Д. Арутюнова, основу метафори утворюють гіпотетичні асоціативні ознаки, які можуть мати суб'єктивний характер, інколи можливим є гіпотетичний домисел [2].

Традиційно під метафорою розуміють троп або механізм мови, який базується на вживанні слова, що позначає певний клас предметів та явищ, для найменування об'єкту, що входить в інший клас, або для найменування іншого класу об'єктів,

аналогічному даному у будь-якому відношенні. У широкому розумінні термін «метафора» використовується для будь-якого вживання слів у переносному значенні.

Метафора як лінгвістичний інструмент переносу відомого на невідоме, освоєння нового в термінах знайомого, створення образності зустрічається в усіх без винятку мовах. Лінгвістична традиція завжди визнавала універсальний характер метафори як засобу переосмислення знайомих найменувань для називання предметів та явищ навколишнього середовища, її спрямованість для заповнення лексичних лакун і для більш глибокого проникнення в суть уже пізнаних об'єктів та їх характеристики.

Увага до метафор пояснюється, на думку В. М. Телія, тим, що утворені з їх допомогою фрагменти мовної картини світу найбільш самотужку надають концептуальній моделі світу національно-культурних кольорів [3,177].

Визначення терміну «метафора» було сформульоване Аристотелем, але античні філософи розглядали метафору переважно як засіб утворення образності, убачали в ній свого роду орнамент.

У лінгвістиці метафору досліджували переважно як стилістичний засіб, рідше як засіб номінації, ще рідше як засіб створення мовної картини світу, яка виникає в результаті когнітивного маніпулювання існуючими у мові значеннями з метою створення нових концептів [3,174]. У комунікативній лінгвістиці метафора кваліфікується як спосіб оптимізації інтерактивності комунікантів, засіб комунікативного впливу, універсальний механізм комунікації (Л.М. Алексеева, Дж. Лакофф, А.Ченкі).

Протягом останніх десятиліть вивчення метафор набуло іншого ракурсу: дослідники намагаються розкрити механізми метафоризації, які приводять до формування нового змісту.

На сучасному етапі метафора розглядається з урахуванням логіко-філософського (Н. Арутюнова), логіко-психологічного (А. Ричардс, Х. Делагар, Дж. Сьорль), психологічного (К. Блер, К. Юнг), лінгвістичного (В. Телія, П. Рікер) та когнітивного аспектів (Дж. Віко, М. Блек, М. Тернер, А. Ченкі, С. Глаксберг, К. Рахіліна) [4, 326-329].

У когнітивній лінгвістиці використовується поняття семантичної теорії метафори, під якою розуміють дослідження здатності метафори проникати в суть речей та передавати інформацію, яку неможливо перекласти (П. Рікер, Е. Маккормак). Дослідження метафори вчені цього напрямку проводять, використовуючи метафоричну модель, тобто понятійну область, елементи якої знаходяться в різних семантичних відношеннях («виконувати функцію», «бути прикладом» та інше) [5].

Образність складних іменників сучасної німецької мови була предметом окремих досліджень (А.В. Азатьян, В.М. Аракелян). В.С. Вашунін зазначав, що особливістю композит є їх широка здатність утворювати образність [6,19-20].

Незважаючи на те, що на протягом всієї історії вивчення німецьких терміносистем існувало табу щодо їх метафоричності, Т. Роельке, підкреслює той факт, що метафори становлять у термінології не виняток, а скоріше правило [7, 68].

Метафоричність широко використовується як засіб номінації у різних терміносистемах сучасної німецької мови: у технічній (К. Якоб, М.-А. Берр, К. Брандт), політичній (Н.С. Воронова), комп'ютерній (Г. М. Острікова, М. С. Шумайлова), сантехнічній (Т. В. Агашкова), медичній (С.Л. Мішланова).

Як зазначає В.-А. Ліберт, який ініціював проект по дослідженню метафор у термінології німецької мови, пов'язаної з хворобою СНІД, уживання метафор-термінів є особливо популярним у повсякденному професійному спілкуванні, з метою зробити більш зрозумілим перебіг справ та стан речей [8, 142-180].

Метафора є одиницею вторинної номінації, оскільки формує нове значення, виходячи з уже існуючого, завдяки чому ілюструє, на думку В. М. Телія, принцип мовної економії [3].

Дана стаття присвячена дослідженню образності складних іменників аграрної лексики сучасної німецької мови.

Матеріалом дослідження слугують похідні основи (ПО) складних іменників (СІ) з другим словотворчим компонентом (СК) – твірною основою (ТО) кореневого іменника (КІ), які функціонують у сфері рослинництва, садівництва, овочівництва та землеробства.

ТО кореневих іменників є неподільними та невмотивованими: *der Acker, der Baum, das Futter, das Korn, der Weizen, die Rübe, das Blatt, das Holz.*

ТО КІ, що функціонують як 2 СК у ПО СІ з переносно-образним характером, належать до термінологічної лексики, а отже, позначають поняття спеціальної сфери [4, 617]: *der Gabel//ast* (вилоподібне розгалуження гілок), *der Kugel//baum* (формове дерево з кулеподібною кроною), *die Gold//blume* (нагідки лікарські, календула), *die Igel//blume* (заяча конюшина колюча), *die Sonnen//blume* (соняшник), *die Kamt//gabel* (зрібальні вила), *die Gold//hirse* (жовтозабарвлене просо), *der Kopf//kohl* (качанна капуста), *die Kandelaber//krone* (канделябровидна корона, канделябровидний тип крони), *der Hut//pilz* (шапковий гриб; плодове тіло гриба), *der Mutter//stamm* (пагін на маточному куці), *das Jugend//blatt* (первинний листок).

У відібраних для структурного та семантичного аналізу образності ПО СІ 2 СК вживається в прямому значенні та має понятійно-категоріальний характер, а переосмислення зазнає 1 СК. Внутрішній контекст у наведених ПО СІ пов'язаний з внутрішньою валентністю другого СК, який номінативно домінує над 1 СК: *der Kugelbaum ist ein Baum in Form einer Kugel; die Sonnenblume ist eine Blume, deren Form der Sonne ähnlich ist.*

Відібрані для аналізу ПО СІ термінологічної лексики рослинництва, які мають метафоричний характер, утворені за двома словотворчими моделями: 1) $SN=SN_{(w)}+SN_{(w)}$ та 2) $SN=SA+SN(w)$, де SN – ПО складного іменника, $SN_{(w)}$ – ТО кореневого іменника, а SA – ТО прикметника.

І. Розглянемо ПО СІ, утворені за словотворчою моделлю $SN=SN_{(w)}+SN_{(w)}$.

Перенесення образності у ПО СІ даної словотворчої моделі з 1 та 2 СК – ТО іменника відбувається:

1) за формою: *die Mond//bohne* (квасоля луновидна), *die Kugel//frucht* (шаровидний перидій), *der Kopf//kohl* (капуста качанна), *die Kugel//krone* (кулеподібна корона), *die Igel//blume* (заяча конюшина колюча), *der Mond//klee* (люцерна посівна), *das Kreuz//blatt* (хрестовниця), *die Papier//blume* (сухоцвіт);

2) за кольором: *die Gold//hirse* (жовтозабарвлене просо), *die Gold//blume* (календула), *das Gold//kraut* (жовтозілля звичайне), *der Blut//dorn* (глід криваво-червоний), *der Gold//käfer* (бронзівка золота), *die Milch//distel* (розторопиця плямиста), *die Fuchs//erde* (бурозем), *das Eis//kraut* (соняшник кришталевий), *die Feuer//bohne* (червона квасоля, турецькі боби),

Причиною появи цих метафор є зовнішня схожість. У функції 1 СК, який має метафоричний характер, найбільше зустрічаються назви речовин **Gold, Blut, Milch.**

3) Метафоричність може відбуватися за функціональною ознакою: *der Eltern//stamm* (батьківська лінія), *das Jugend//blatt* (первинний листок), *die Mutter//knolle* (материнська бульба), *die Hunds//gurke* (скажений огірок, огірок-пирскач), *die Mutter//rübe* (маточний буряк).

У деяких випадках для розуміння образності ПО СІ необхідні знання історичних та екстралінгвістичних факторів, на яких базується переносно-образний характер ПО складного терміна. В.В. Виноградов уважав неможливим вивчення закономірностей словникового складу мови без глибокого проникнення у суть історичних змін значень слів, а до одного з основних завдань лексикології включав з'ясування суті значення слова, аналіз якісних змін у структурі значення слів – у їх історичному русі [9, 3].

Важливу роль при дослідженні образності аграрних термінів відіграє ономазіологічний аспект. Так, для назв певних рослин, дерев, ягід тощо в сучасній аграрній термінології німецької мови паралельно існує декілька ПО СІ, зареєстрованих в галузевих перекладацьких словниках:

багряник (*Cercidiphyllum Sieb. et Zucc*): *der Griffelbaum, der Kuchenbaum, der Katsurabaum*;

звіробій (*Hypericum perforatum L.*): *Johanniskraut, Hexenkraut, Johannisblut, Liebeskraut, Hartheu, Teufelsfluchtkraut, Bockskraut, Mannskraft, Mariabettstroh*;

кмин звичайний (*Achillea L.*): *Schafgarbe, Judenkraut*;

нагідки лікарські, календула (*Calendula officinalis*): *Goldblume, Sonnenwendblume, Warzenkraut*.

Це явище обумовлене тим, що процеси номінації рослин мають довгу історію становлення, яка виявляє взаємообумовлені та разом з тим протилежні тенденції: оскільки протягом багатьох століть німецька мова існувала у формі численних діалектів та у вигляді наддіалектних варіантів, які були більшою або меншою мірою регламентованими (мова канцелярій та спілкування при дворах кайзерів), позначення тієї чи іншої рослини різняться не тільки територіально, а й у межах соціальних груп [10,738-739]. У процесі єднання німецької нації та формування німецької літературної мови до загальнонаціонального фонду включались найбільш поширені одиниці, але традиції регіональних наукових та сільськогосподарських кіл сприяли збереженню протягом довгого часу місцевих назв. Як наслідок, виникали синонімічні і фактично рівні в семантичному плані (денотативна співвіднесеність) ряди термінів – так звані дублети, триплети, тертети, пентети, секстети [11, 86].

Образний характер не завжди притаманний усім існуючим назвам однієї рослини. Інколи різні позначення однієї рослини пов'язані з різними образами, а з'ясування шляхів перенесення образності є можливим для однієї ПО СІ. Так, у лексиконі Л. Ротшильда знаходимо (Rothschild, L., Hand- und Kontor-Lexikon für den Kaufmannsstand (1881) :

der Kuchenbaum (der Griffelbaum): *Das Besondere des Kuchenbaums ist der Duft des herabgefallenen Herbstlaubes. Besonders an trüben und feuchten Herbsttagen riecht es intensiv nach Zuckerwatte und frisch gebackenem Kuchen*;

das Johanniskraut (das Hartheu): *Am 24. Juni (Sommersonnwende, Johannistag) wird das Kraut von Sonnenaufgang bis zur Mittagszeit gesammelt*;

das Benediktenkraut: *Seinen Namen bekam das Kraut durch den heiligen Benedikt von Nursia, der seinen Mönchen, den Benediktinern, empfahl, die Pflanze in den Klostergärten anzubauen*.

ПО СІ з 1 СК – власною назвою ми також відносимо до СІ з переносно-образним характером. У функції 1 СК, який має образний характер, вживаються:

– власні імена (антропоніми): **die Johannes//weide** (пасовище, зтравлене з початку червня), **das Johannis//korn** (місцевий сильно куцистий сорт жита, вирощуваний на зеленій корм), **der Johannis//käfer**, (хрущ волосистий сірий), **die Johannis//blume** (арніка гірська; королиця звичайна), **die Johannis//beere** (смородина), **das Jakobs//holz** (верба мигдалевидна), **das Isabellen//holz** (персея), **das Bertholds//kraut** (лобода запашна), **die Jakobs//wiese** (одноукісна лука);

– географічні назви (топоніми): **das Japan//holz** (цезальпінія сапан), **die Madagaskar//bohne** (квасоля лимська (кутовидна), лима), **die India//faser** (волокно агаві), **die Jerusalem//bohne** (вігна промениста).

Особливо частотним є 1СК *Johannes*, що має екстралінгвістичне підґрунтя. День літнього сонцестояння називався *Johannistag*, тому це знайшло відображення у назвах трав, квітів, ягід, які стигли приблизно в цей час, та в назвах комах, які були особливо активні в цей період. А.О. Брагіна зазначає, що в таких випадках власне ім'я є подібним номенклатурному знаку або терміну [12,131]. Подібними до таких ПО СІ є також групи ПО СІ, в яких у функції 1 СК з переносно-образним характером виступають назви місяців: **das Mai//kraut** (чистотіл великий), **die März//blume** (мати-й-мачуха звичайна, підбіл звичайний), **der Juli//käfer** (хрущик металічний), **der Juni//käfer** (жук червневий бурий).

Нами виявлені групи ПО СІ з 1 СК – метафорою, вираженою одиницями різних лексико-семантичних класів, що дозволяє класифікувати ПО СІ з образним переосмисленням на лексико – семантичні групи (ЛСГ):

1) ЛСГ позитивної оцінки високого соціального стану: *das Königs//kraut* (дивина шерстиста), *die Prinzes//bohne* (цукрова квасоля);

2) ЛСГ релігійного характеру: *der Paradies//baum* (маслина європейська, оливкове дерево), *die Jerusalem//bohne* (вігна промениста), *der Jerusalem//dorn* (паркінсонія колюча);

3) ЛСГ – назви тварин: *die Igel//blume* (заяча конюшина колюча), *die Kuh//blume* (кульбаба лікарська; калюжниця болотна), *die Fuchs//bohne* (термопис), *die Kuh//bohne* (коров'ячий горох, вігна китайська);

4) ЛСГ – соматизми, пов'язані з зовнішністю людини: *der Bart//hafer* (овес бородатий), *der Fuß//stamm* (низький штамп), *die Fuß//wurzel* (п'яточний корінь (на черенку)).

Особливої уваги заслуговують ПО СІ з 1 СК – ТО *Sau* (свиня, свиноматка, самка дикого кабана), яка є досить частотним СК. ПО складних слів з даною ТО зустрічаються як у загальноживаній (*das Sauwetter, die Sauarbeit, der Sauigel, der Saudreck, saukalt*), так і в аграрній лексиці: у термінології тваринництва (*der Saubestand, die Saukarte, die Saumilch*) та рослинництва (*die Saubohne, das Saukraut, die Saudistel*). У кожному випадку ТО *Sau* має різну семантичну функцію: для загальноживаної лексики характерним є конотативне, переважно пейоративне забарвлення ПО СІ з наведеним СК (*das Sauwetter- дуже погана погода, die Sauarbeit – брудна робота, der Sauigel- неохайна людина*); у термінології тваринництва основа іменника *Sau* не зазнає образного переосмислення (*der Saubestand – поголів'я свиноматок, die Saumilch –молоко свиноматки*), а терміни сфери рослинництва характеризуються метафоричністю (*die Saubohne – кінські боби, die Saudistel – оcot польовий*).

Інколи, особливо серед ПО СІ – назв лікарських трав, метафоричність 1 СК ПО СІ з 2 СК – ТО кореневого іменника вказує на явище, для усунення якого дана рослина використовуються: *die Fieber//wurzel* (тирлич жовтий).

На думку А.О. Багіної, при перенесенні образності в процесах номінації мова йде про «семантику відображення», яка доводить тезу про тісний зв'язок між мовою, процесом мислення, культурою та історією народу [12, 9]. «Кожне явище дійсності, яке потребує найменування, має зазвичай багато ознак. Для номінації береться одна ознака, яке перетворюється в своєрідного «уповноваженого представника»... Вибір ознаки надає слову вмотивованості, яка пояснює, чому щось назвали саме так» [13, 10]. Як зазначає Т. Шиппан, вибір мотивуючої ознаки і вибір форми обумовлюється трьома факторами: ознакою денотату, яка є об'єктивною базою номінації; намірами того, хто називає (суб'єктивним фактором); словотворчими моделями та особливостями системи мови [14,50]. Виходячи з вмотивованості образних переосмислень, дослідник німецької лексикології О. Огуй класифікує метафори та метонімії на три групи:

1) **lebendige (живі; переклад наш – О.Ш.) метафори та метонімії**, тобто ті, які викликають у свідомості людей чіткі асоціації: *Esel*;

2) **verblasste (затемнені) метафори**, які можна реконструювати логічно-культурним шляхом, але зв'язок між прямим та переносним значенням не є чітким: *Wetterhahn*;

3) **tote (мертві) метафори**, переносне значення яких можна встановити тільки за допомогою спеціальних етимологічних досліджень: *Hanh*(ist mit dem lat. *cano* verwandt und bedeutete „der Singende“) [15, 183-184].

В.Г. Гак поділяє метафори, виходячи зі співвідношення в них форми та значення, на повні та часткові: при утворенні повних метафор семантична транспозиція не супроводжується змінами морфологічної структури слова (рос. тряпка – мягкий человек). При взаємодії семантичних та словотворчих процесів утворюється часткова метафора [16].

II. Розглянемо образні ПО СІ, які утворені за словотворчою моделлю $SN=SA+SN(w)$: *der Jung//baum* (молоде деревце; саджанець), *die Blau//beere* (чорниця), *die Edel//beere* (заіюмлена ягода), *die Gelb//beere* (жостір шаровидний), *die Nackt//blume* (безпокровна квітка). У таких ПО СІ переносно-образний характер має ТО прикметника.

В. Флейшер, аналізуючи значення ПО СІ з 1 СК – ТО прикметника, відмічає ідіоматизм деяких композит та їх приналежність до термінологічного пласту лексики: «nicht jede blaue Beere ist eine Blaubeere» [17, 89].

Метафоричність ПО СІ з 1 СК – ТО прикметника базується на перенесенні зовнішніх ознак:

1) переважно за кольором: *der Weiß//boden* (білий (беззумусний) солончак, білий (беззумусний солончаковий) ґрунт), *der Rot//dorn* (глід), *der Schwarz//dorn* (слива колюча, терен), *der Weiß//dorn* (глід колючий (звичайний)), *der Gelb//hafer* (жовтозерний овес), *der Grau//hafer* (овес щетинистий), *die Grün//beere* (агрус), *der Grün//kohl* (листова капуста), *das Grün//land* ((природне) кормове угіддя, сінокосо-пасовищне угіддя, вигін,лука), *der Grün//mais* (кукурудза, вирощувана на зеленій корм), *die Gelb//rübe* (морква звичайна);

2) за зовнішньою схожістю: *der Nackt//weizen* (безоста пшениця), *der Glatt//käfer* (жук-гладш синій), *die Dick//rübe* (буряк кормовий), *das Hart//heu* (звіробій);

3) за функціональною ознакою: *die Jung//pflanze* (розсада), *die Mager//pflanze* (рослина малопродуктивних пасовищ), *das Jung//holz* (підріст, молодняк), *das Bös//kraut* (тапсія).

У функції 1СК ПО СІ, що мають образний характер, може виступати основа прикметника, утвореного від назви країни: *Schweiz//er//klee* (еспарцет посівний), *Italiener//biene* (італійська бджола), *Amerikaner-Schnitt//garten* (вин. маточник для лози).

В ПО СІ *die Grau//weide* (верба попеляста), *die Weiß//weide* (верба біла), *die Sonnen//blume* (соняшник) маємо справу з метонімічним переносом ознаки частини (колір листя та форма квітки) на назву всієї рослини.

Наведені ПО СІ з 2 СК – ТО кореневого іменника за своєю семантикою близькі до немотивованих кореневих слів і сприймаються виключно цілісно.

Нами виявлені випадки, коли українські та німецькі еквіваленти термінів рослинництва мають однакову образність:

нім. *die Mutter//knolle* (*Mutter* – мати, *Knolle* – бульба) – **укр.** материнська бульба;

нім. *der Blut//dorn* (*Blut* – кров, *Dorn* – дерен, колючка) – **укр.** глід криваво-червоний;

нім. *die Gold//wurzel* (*Gold* – золото, *Wurzel* – корінь) – **укр.** іспанський золотий корінь, сколімус іспанський.

У деяких випадках український та німецькі терміни пов'язані з переосмисленням різних образів:

нім. *das Edel//kraut* (*edel* – шляхетний, дорогоцінний, *Kraut* – трава, зілля) – **укр.** дивина тарганяч;

нім. *das Hart//heu* (*hart* – твердий, *Heu* – сіно) – **укр.** звіробій;

нім. *das Königs//kraut* (*König* – король, *Kraut* – трава, зілля) – **укр.** дивина шерстиста.

Інокли український термін включає в себе ознаку без образного переносу, яка в німецькій мові має метафоричний характер:

нім. *die Feuer//bohne* (*Feuer* – вогонь, *Bohne* – квасоля) – **укр.** червона квасоля, турецькі боби;

нім. *das Gold//kraut* (*Gold* – золото, *Kraut* – трава, зілля) – **укр.** жовтозілля звичайне.

У деяких випадках образність характерна лише для німецького терміну, у той час як український термін ні виявляє образного переосмислення, ні включає в себе ознаки, за якою відбувається перенесення образності:

нім. *die Edel//beere* (*edel* – шляхетний, дорогоцінний, *Beere* – ягода) – **укр.** *зазіюмлена ягода*;

нім. *der Schweiz/er//klee* (*Schweizer* – швейцарський, *Klee* – конюшини) – **укр.** *еспарцет посівний*.

Аналіз образності ПО СІ з 2 СК – ТО кореневого іменника показав, що в основі утворення значень аграрних термінів лежить зовнішня схожість та подібність функцій. Спостереження над живою природою викликали в людини певні асоціації, що стали поштовхом до найменування нових понять шляхом семантичної трансформації зоологічних, релігійних, соматичних термінів та суспільних понять у терміни рослинництва сільського господарства. Як зазначає В.М. Теля, метафора успішно виконує роль призми, через яку людина здійснює акт бачення світу [3, 179].

Посилаючись на вище згадану класифікацію О. Огуя, серед німецьких образних складних термінів рослинництва можна виділити наступні групи:

- 1) живі метафори та метонімії: *die Mond//bohne, die Kugel//frucht*;
- 2) затемнені метафори: *die Dick//rübe, die Fieber//wurzel*;
- 3) мертві метафори: *die Johannis//beere, die Prinzes//bohne*.

Таким чином, проведений аналіз образності ПО СІ з 2 СК – ТО КІ термінології рослинництва сільського господарства сучасної німецької мови показав, що перенесення образності може відбуватися на основі зовнішніх або функціональних ознак. ПО СІ, що мають образний характер, можна об'єднати, виходячи з переосмисленого 1 СК, у наступні лексико-семантичні групи:

- 1 ЛСГ позначення кольору;
- 2 ЛСГ позначення форми;
- 3 ЛСГ – назви тварин;
- 4 ЛСГ – соматизми;
- 5 ЛСГ релігійної сфери;
- 6 ЛСГ власних назв;
- 7 ЛСГ темпоральності та інші.

Проведений аналіз образності ПО СІ показав, що у німецькій аграрній термінології існують образні ПО СІ, які виявляють численні семантичні моделі переосмислення. Образні ПО СІ неможливо безпосередньо перекласти українською мовою, що обумовлено екстралінгвістичними факторами, національно-культурною специфікою та лінгвістичними особливостями.

SUMMARY

The article deals with the figurative analysis of the derived compound noun stems of the agrarian terminology of the German language. The author considers derivational patterns according to which the compound terms of the figurative character are built. The classification of figurativeness on the basis of motivation and associative characteristics was made.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Потебня А.А. Эстетика и поэтика. – М.: Искусство, 1976.
2. Арутюнова Н.Д. Метафора и дискурс // Теория метафоры. – М.: Прогресс, 1990.
3. Теля В.Н. Метафора как модель смыслопроизводства и ее экспрессивно-оценочная функция // Метафора в языке и тексте. – М.: Наука, 1988.
4. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава, 2006.
5. Баранов А.Н., Караулов Ю.Н. Словарь русских политических метафор. – М: Помовский и партнеры, 1994.
6. Вашунин В.С. Субстантивные сложные слова в немецком языке. – М.: Высшая школа, 1990.
7. Roelcke T. Fachsprachen. – Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2005.
8. Liebert W.-A. Die transdiskursive Vorstellung zum Aidsvirus //Kalverkämper H., Baumann, D. Fachliche Textsorten. – Tübingen: Nimeyer, 1996. – S. 789-811.

9. Виноградов В.В. Основные типы лексических значений слова // Вопр. языкознания. – 1953. – №5. – С. 3-29.
10. Duden. Herkunftswörterbuch. Band 7. – Mannheim-Leipzig-Wien-Zürich, 2001.
11. Кудрявцева Н.Б. Гетеронимативность в семантическом поле номинаций фитонимов (на материале современного немецкого языка). – Дисс... канд. филол. наук. – Белгород, 2004.
12. Брагина А.А. Лексика языка и культура страны. – М.: Русский язык, 1981.
13. Евкин В.Д. Немецкая лексикография: Учеб. пособие. – М.: Высшая школа, 1994.
14. Schippan T. Lexikologie der deutschen Sprache. – Tübingen, 1992.
15. Огуй О.Д. Лексикологія німецької мови. Lexikologie der deutschen Sprache. – Вінниця, Нова книга, 2003.
16. Гак В.Г. Метафора: универсальное и специфическое // Метафора в языке и тексте. – М.: Наука, 1988. – С.13-14.
17. Fleischer W., Barz I. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. – Tübingen, 1976.

"MEXICAN MACHO" В АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

А.Б. Юнацька

*Стаття присвячена відбиттю уявлень про іспаномовні етноси в англійській мові США. Вербалізуючи негативні стереотипи про мексикано-американців, стійкі словосполучення та фразеологічні одиниці набувають іронічного, глузливого та пейоративного відтінку, що дозволяє віднести більшість із них до етнофобізмів американського варіанта англійської мови. Основну увагу приділено аналізу стійких словосполучень та фразеологічних виразів, до складу яких входить етнонім **Mexican**, а також запозиченню з іспанської мови **macho**.*

Серед усіх промислово розвинених держав США характеризується найбільшою етнічною та расовою розмаїтістю. Особливість статусу Сполучених Штатів переважно визначається їх демографічним складом – головним механізмом етнічного формування американської нації стала імміграція. Згідно перепису 2000 року, населення Америки сягає близько 282 мільйони, переважну більшість з яких складають громадяни європейського походження (75%). На другому місці – іспаномовні (за походженням) етноси, що є іммігрантами (або їх нащадками) з Мексики, Центральної та Південної Америки. Вони складають понад 35 мільйонів або близько 12,5% населення. Проте дослідники свідчать, що у період з квітня 2000 року по липень 2002 року кількість іспаномовних етносів збільшилася до 38 мільйонів [1, 4А; 2, 97]. Прогнозують, що у 2050 р. вихідці з Латинської Америки складатимуть 24 % всього населення США, а саме, 94 мільйони.

Вже сьогодні етнічні меншини складають чверть населення країни, а незабаром ця цифра відповідатиме кількості американців іспаномовного походження у США [3, 10]. Хоча, слід зазначити, що згідно з результатами соціологічних опитувань 71% мексиканців погоджуються приймати участь у так званій “програмі тимчасової імміграції” (*temporary immigration programme*), яка передбачає дозвіл на тривале легальне перебування у Сполучених Штатах [4, 26].

У сучасних мовознавчих студіях, напрочуд, більшість праць, присвячених контакту англо-американської та іспаномовних культур, стосуються лише впливу англійської на іспанську мову США [див., напр., 5; 6; 7]. Не було приділено достатньої уваги ролі іспаномовних культур в американському суспільстві й відбиттю цієї ролі в англійській мові США. Для нас становить інтерес вплив культури *Hispanics* (сукупності іспаномовних культур) на англо-американське співтовариство та вербалізація цього впливу в англійській мові. Відповідно, **метою** цієї статті є визначення вербалізованих в американському варіанті уявлень про латиноамериканську культуру та побут.

В результаті аналізу фактичного матеріалу ми виявили, що ціла низка стійких словосполучень англійської мови у своєму складі мають компонент *Mexican*. Ці